

دارالفنون عثمانی مدیر عمومیه
علوم حکمیه و ریاضیه معلمی

صالح ذکی

مکتبہ
مکتبہ
۱۳۱۵

معارف نظارتجه عموم مکاتب رشديه نك ايكنجى سنه سنده تدریس
ایدملک اوزره رسماً قبول اولمشدر .

صاحب و ناشری
عموم مکاتب ملکیه و عسکریه عثمانیه کتابچیسی

صاحب و مالک انجمن
دارالفنون انجمن
۱۳۲۸

استانبول

قره بت مطبعه سی — باب عالی جوارنده

۱۳۳۳

معلومات ابتدائیه

- ۱ — هندسه، اوزرنده بولندیغمز شویرك واطرافمزده بولتان اجسامك نه یولده اولچللكلرینی بیلدیرن بر علم در .
 - ۲ — جسم — ایچنده یشادیغمز ودنیا دینیلن بوشلقدن بر محل قاپلاپان شیئه «جسم» دیرلر . بر طاش پارچه سی * بر یازی قلمی، بر آغاج، بر صندوق هپ برر جسمدر .
 - ۳ — سطح — بر جسمك یوزینه یعنی کوز ایله کورینان محلنه « سطح » دیرلر .
 - ۴ — خط — ایکی سطحك برلشدیکی مشترك محلنه « خط » دیرلر .
 - ۵ — نقطه — ایکی خطك برلشدیکی محلنه « نقطه » دیرلر .
 - ۶ — ابعاد ثلثه — اولچيله بیلن شیلرك طولی «اوزونلنی» یا عرضی «کنیش-لیکی» ویاخود عمقی «دریندکی» اولورکه بونلره « ابعاد ثلثه » دیرلر ، خطلرك یالکیز اوزونلنی اولور . سطحلرك هم اکی وهمده بونی اولور . حجملرك ایسه فضلنه اوله رق درینلکی واردر .
- نقطه نك هیچ بر اولچیمی یوقدر .

بحث ۱

خطوط

۷ — خط‌ها که انواعی — خط مستقیم ، خط منکسر ، خط منحنی نامیده اوج خط واردر . (شکل ۱) که کش بر قناب خط مستقیمی کوستر .

(شکل ۱ خط مستقیم)

خط منکسر — بر چوق خط مستقیم کردن مرکب اولان خطه « خط منکسر » دینور . (شکل ۲)

خط منحنی — نه خط مستقیم ونه ده خط منکسر دن مرکب اولان خط‌ها « خط منحنی » دیرلر .

(شکل ۳) . خط مستقیم ایکی حرف

ایله کوستر یله رک اول صورتله او قونور . ایکی نقطه آره سنده کی اک قیسه یول خط مستقیمدر . مثلاً : (شکل ۴) ده « ا » ایله « ب » نقطه لری آره سنده کی اک قیسه یول خط مستقیم اولوب نهایتلری « اب » نقطه لرنده بولسان خط منکسر ایله خط منحنی اوزون بولدر .

(شکل ۳)

هر قنی « ا » و « ب » نقطه لری آره سنده بر خط مستقیم رسم ایتمک ایچون جدول تخته . سنک کناری بو نقطه لره قونو .

لوب بر قلمله چیزیلور . (شکل ۴)

عملیات ترسیمیه آلاتی

۸ — اکثریا عملیات ترسیمیه ایچون قوللانیلان آلات هندسه شونلردر :

(شکل ۵) « دوز جدول تخته یی » (شکل ۶) « برکار »

اقسامی (شکل ۷) چیزکی چیزمک ایچون « جدول قلمی »

برکارک ب « اوجلرینه طاقیله جق » قوری اوج » و « قور-

شون قلمی اوج » و « دائرة قلمی » ودها زیاده اوزاتاق

ایستنیلان (شکل ۵)

(شکل ۶)

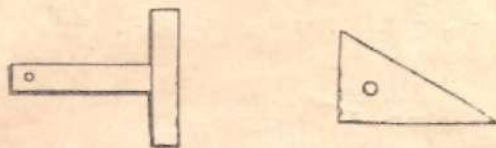
قور شون قلمی اوج

قوری اوج

برکار آیانی

(شکل ۷)

چیزکیلر ایچون پرکارک اوجنه طساقیلان « پرکار آیاغی » ایله
(شکل ۸) « کونیہ تختہسی » (شکل ۹) « باشلی جدول »
وساثره دن عبارتدر .

کونیہ تختہسی (شکل ۸)
باشلی جدول (شکل ۹)
جدول تختہسی — (شکل ۵) ده کورلیدی وجهله اکی
طسار . بوی اکثریا وسطی اوله رق یارم مترو قدر اوزون
تخته دن یایلمش بر آلتدر .

بونکله خط مستقیم و خط منکسر لر چیزیلور .

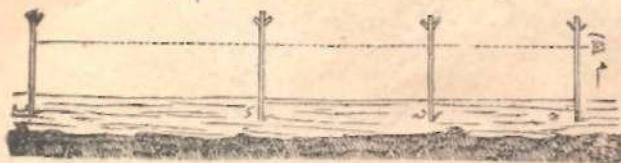
جدول تختہسنگ دوز یعنی صحیح اولدیغنی آ کلامق ایچون
خط مستقیم چیزیلان کناری ثابت طوته رق جدولی یوقاری
طوغری چویروب یا تیره رق تکرار عین کنساردن بر قلمله
چیزیلور . اگر صوک چیزیلان اولکی چیزیلان خطه یابشیق
اولسه جدولک صحیح اولدیغنی آ کلاشیلور .

دستره ویحقی ایله کسبله جک بر آغاجک اوزرینه خط مستقیم
چیزمک ایچون هنوز بویانمش بر ایپک ایکی اوجنی تختہ نک
باشلرینه کره رک ایپک اورتہ سندن قالدیروب (شکل ۱۰) حالی
اوزره ترک ایدلسه تختہ اوزرنده بویا ایله بر خط مستقیم ترسیم
ایدلش اولورکه بو خط دستره به قلاغوزلق ایدر .

(شکل ۱۰)

طپراق اوزرنده ایکی نقطه آردسنه بر خط مسبقیم چیزمک
ایچون اشبو نقطه لره برر (قلامه) تعبیر اولنان مهندس قازیقلری
قاقوب بونلرک آردلرینه عین استقامتده کوره بیلیمک اوزره
بر جوق قازیقلر قاقه رق (شکل ۱۱) رسم ایدیلاور .

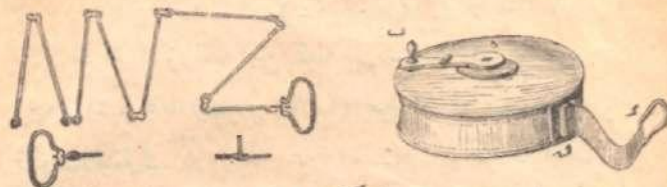
(شکل ۱۱)

خطلرک مساحه سی

۹ — کاغد اوزرینه چیزلمش اولان هر قننی بر خط مستقیم
ویا منکسری مساحه ایتمک ایچون اشبو خطلر اوزرینه تقسیماتی
متروبی تطبیق ایدرک طوللری مترو تقسیماتی اوزرنندن قرائت
اولنور .

طپراق اوزرنده بوننان خطلرک مساحه سی ایسه پارچه
پارچه دمیر تللردن یایلمش و (مساحه زنجیری) تعبیر اولنان
بر زنجیرله و یا خود یو وارلق بر قوطی داخلنده طوبلانا اوستی

تقسیماتی حاوی بویالی بزدن معمول «مساحه شریدی» تعبیر
اولنان بر اوچو ایله مساحه ایدیلور. (شکل ۱۲)

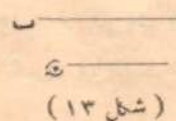
مساحه شریدی (شکل ۱۲) مساحه زنجیری و شریدی بویلی ۱ کثریا (۱۰) و یاخود
(۲۰) مترودن عبارتدر .

۱۰ — برخط مستقیمه مساوی دیگر برخط رسم ایتمک
ایچون معلوم اولان خط اولاً مساحه ایدیلورک بعدو اوچویه
کوره جدول تحت سیله خط مطلوب رسم ایدیلور .

۱۱ — بر خطک ایکی نهایی دیگر بر خطک ایکی نهاییته
منطبق اولسه اول ایکی خط بر برینه مساوی اولورلر .
دیتمک که خطلرک مساواتی یکدیگری اوزرینه تطبیقله اولور .

۱۲ — بر خطی صاغ و یاخود صوله طوغری تمید ایتمک
ایچون اشو خطک اوزرنده اک آزی ایکی نقطه آلوب جدول
تحت سنی آلنان نقطه لره طیا بهرق جدولک صاغ و یاخود صول
طرفنده فضله بر ایلان کنارینه بر اقلمله چییلور .

۱۳ — (۴) (ب) (۵) کی اوچ ودها

(شکل ۱۳)

زیاده خطلری بر یره جمع ایتمک ایچون (شکل ۱۳) اشبو
خطلر آیری آیری مساحه ایدیلورک بونلرک مجموعنه مساوی
طوله بر جدولله بر خط چیزلسه مطلوب حاصل اولور .

۱۴ — (۵) خطندن (ب)

خطی طرح ایتمک ایچون (شکل ۱۴)

(شکل ۱۴) اشبو خطلر اولاً آیری آیری مساحه ایدیلورک
الده ایدیلان قیمتلری حاصل طرحنه مساوی بر خط جدول
واسطه سیله استیلان کاغده رسم ایدیلور .

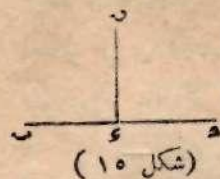
یوقاریده کی ایکی مسئله ده قولا ی اوله رق (برکار)
واسطه سیله رسم اولنه یلور .

۱۵ — خط منحیلرک مساحه سیچون المزه برقناپ آلوب
بونک اوچنی خطک براوچنه ایوجه تثبیت ایتمکد نصکره ایپک
دیگر قسمی کرکین اوله رق خط منحیلرک هر درلو کیرینتیلی
چیقینتیلی محللرینه ایوجه تطبیق ایدلسه . ایپک خطه منطبق
صوک نقطه سی ایله تثبیت ایدیلان اوچی آره سنده کی طول خط
منحیلرک طولی کوستر .

عمود، مائل، موازی خطلر

۱۶ — عمود — بر خط مستقیم دیگر خطه نظر آ اوج
وضعیتده بولنور . بر خط مستقیم دیگرینه یا (عمود) یا (مائل)
ویاخود (موازی) اولور . برخط مستقیم دیگر خطه مستقیمه

تصادف ایدرک بونک هر ايکي طرفنده
مساوی اچيقلق حاصل ایدرسه اوايکي
خط مستقیمه (عموددر) دینور .

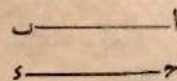

مثلا و خط مستقیمي ج خطك و نقطه سنه عموددر
دینور . زیرا و خطك هر ايکي طرفنده حاصل اولان
آچيقلق بربرينه مساويدر . بو تقدیرده ج خط مستقیمي
دخی و خطنه عين زمانده عمود اولمش اولور .

۱۷ — مائل بالعکس (شکل ۱۶) ايکي
خط مستقیم بربرينه آرلرندهکي آچيقلق
يکديکرينه مساوی اولماق اوزره تصادف
ایدرسه اول خط مستقیمه ديکرينه (مائلدر) (شکل ۱۶)

دینور . مثلا و خطي ج خطنه مائلدر . زیرا و
خطك هر ايکي طرفنده حاصل اولان آچيقلق بربرينه مساوی
دکلدن .

۱۸ — موازی — بر مستويده بولنمق شرطيله ايکي ودها
زياده خط مستقیملر (شکل ۱۷) نه قدر اوزاديلورسه اوزا-
دلسون اصلا بربرينه تصادف ایتيمسه بونلره (موازی)
خطلر دینور .

(شکل ۱۷)

خط شاقولی — خط افقی

۱۹ — شاقولی — خطلر کندی وضعیتلرینه کوره يا
شاقولی وياخود افقی اوله ييلور .

اوجنه قورشون و يا سائر آغير بر
جسم باغلاشمش بر ايپ حالي اوزره بر
اوجندن طوتولوب ترك ايدلسه اشبوايک
آلدینی استقامته (شاقولی) دینلديکي کي
اکثر يا ديوارچيلرك قوللاندقاري بو آله
(شاقول) دینور . (شکل ۱۸)

شاقول استقامته موازی اولان
خطلره (شاقولی) ديرلر .

۲۰ — افقی — شاقول استقامته

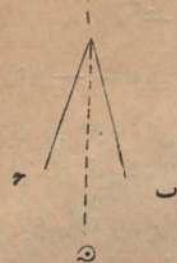
عمود اولان استقامتله وياخود او
(شکل ۱۸)

محلك طورغون صولرينك سطحته موازی اولان استقامتلره
دخی (افقی) دینور . افقی استقامته موازی اولان خطلره (خط
افقی) دینور . آغاچار، منارلر، اولر، ابنیهلر بوتون شاقولی
يعنی بولرك هپسي طورغون صولرك يوزينه عموددر .

بحث — ۲

زاویه لر

۱۱ — زاویه — ايکي خطك بربريني قطع ایتيميله آرلرنده

(شکل ۱۹)

حاصل اولان آچیقلمغه (زاویه) دیرلر .
مثلاً (شکل ۱۹) ده (اب) (ا ب)
خطلرینک حاصل ایتدکلری (ا) آچیقلمغه
زاویه دینلدیکی کبی (اب) و (ا ب) خطلرینه
دخی (ضلع) و (ا) نقطه سنه زاویه نك
(رأسی) اطلاق اولنور .

۲۲ — خط منصف — (ا ب) زاویه سنی ایکی
مساوی قسملره آیران (ا) خطنه (خط منصف) دینور .
(شکل ۱۹) .

۲۳ — زاویه — رأسه قونیلان حرفی اورتیه یرده
اوقومق اوزره اوچ حرفله قرائت ایدیلور . مثلاً (ب ا ج)
زاویه سی دینلدیکی کبی (ج اب) زاویه سی دخی دینیله ییلور .
علی العموم نك زاویه لر ، رأسه قونیلان یالکیز بر حرف
ایله دخی اوقونه ییلور .

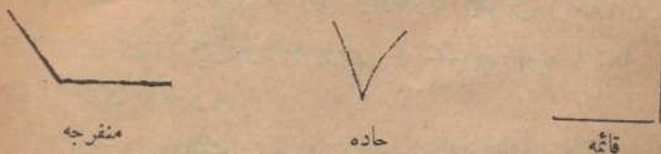
۲۴ — مساوی زاویه — بر زاویه دیگر زاویه نك اوستنه
ذهناً نقل ایدیلهرک برینك رأسی دیگرینك رأسنه وضلعلری
دخی دیگرینك ضلعلرینه تماماً منطبق اولورسه بو ایکی زاویه لر
یکدیگرینه (مساوی در) دینور .

اوچ نوع زاویه واردد قائمه ، حاده ، منفرجه .
۲۵ — قائمه — بر برینه عمود اولان ایکی خطک حاصل

ایتدیکی زاویه لرله (قائمه) دینور . زاویه قائمه لر (۹۰) درجه
اعتبار اولنور . (شکل ۲۰)

۲۶ — حاده — زاویه قائمه دن کچوک اولان زاویه لرله
(حاده) دینور .

۲۷ — منفرجه — برزاویه قائمه دن بیوک اولان زاویه
(منفرجه) دینور .

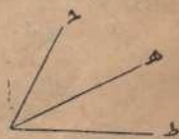
(شکل ۲۰)

۲۸ — مجاور زاویه — ایکی زاویه نك رأسلری ایله برر
ضلعلری مشترک اولورسه اوکا (مجاور زاویه) دینور .

۲۹ — رأساً مقابل — برزاویه نك ایکی ضلعی (شکل ۲۱)
دیگر زاویه نك ایکی ضلعلرینك اخراجیمله حصوله کلورسه
او زاویه ییه (رأساً مقابل) زاویه دینور .

رأساً مقابل زاویه

مجاور زاویه

(شکل ۲۱)

۳۰ — تمامی زاویه - ایکی زاویه مجموعی (۹۰) درجه
یعنی بر قائمه اولورسه آنلره (تمامی) زاویه لر اطلاق اولنور.
(شکل ۲۲)

(شکل ۲۲ تمامی زاویه لر) (شکل ۳۲ متمم زاویه لر)

۳۱ — متمم زاویه - ایکی زاویه لرک مجموعی (۱۸۰)
درجه یعنی ایکی قائمه اولورسه بونلره (متمم) زاویه (شکل
۲۳) اطلاق اولنور.

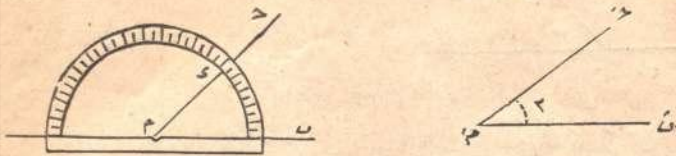
۳۲ — بر خطك بر طرفنده طویلانان بتون زاویه لرک
مجموعی (۱۸۰) درجه یعنی ایکی قائمه در. (شکل ۲۴)
۳۳ — بر نقطه اطرافنده تشکل ایدن باجمله زاویه لرک مجموعی
(۳۶۰) درجه یعنی ۴ قائمه در (شکل ۲۴) اطلاق اولنور.

(شکل ۲۴)

۳۴ — کاغد اوزرنده بولنان هر قننی بر زاویه (منقله)
دنیلان بر آلتله مساحه ایدیلور. (شکل ۲۵) منقله، نصف

دائرة شکندده وکناری ۱۸۰ مساوی پارچه لره تقسیم ایدلش
پرنجیدن ویا بویوزدن معمول بر آلتدر. بو آلتله هر قننی بر
زاویه اولچولدیکی کبی استیمیلان آجیقلقده بر زاویه تکرار
بو آلتله رسم اولنه بیلور.

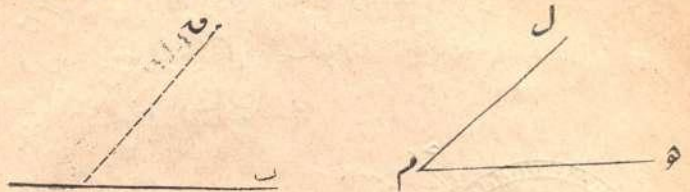

(شکل ۲۵)

بو آلتله هر قننی (ب م ح). زاویه سنی اولچمك ایچون
منقله نك م اورتہ نقطه سنی زاویه نك م رأسه و منقله نك ب م
کنارینی زاویه نك م ب ضلعی اوزرینه کلك شرطیله وضع
ایدرز. بعدده زاویه نك ح م ضلعی منقله تقسیماتنسك قننی
نقطه سننه نصادف ایدر ایسه زاویه نك مساحه سنی اوقیمتده
اولمش اولور.

۳۵ — زاویه ترسیمی - (شکل ۲۶) ده ب و خطی
اوزرنده بر و نقطه سنندن م زاویه سنه مساوی بر زاویه رسم
ایتمك ایچون اولام زاویه سنی منقله ایله اولچسك منقله نك م
اورتہ نقطه سنی ب خطنه منطبق اولمق اوزره قونوب اولی
آجیقلغه یعنی اولچویه مساوی رسم اولنان زاویه معلوم اولان
م زاویه سنه مساوی اولمش اولور.
۳۶ — زاویه لرک جمعی - بر چوق زاویه لری جمع ایتمك

ایچون بونلرک هر برنی آری آری مساحه ایدهرک هپسنگ
مجموعه مساوی رسم اولنان زاویه (مجموع زاویه) اولمش اولور.

(شکل ۲۶)

۳۷ — زاویه لرك طرحی — ایکی زاویه یی یکدیگرندن
طرح اتمک ایچون بونلرک هر ایکسنگ آری آری قیمتلرینک
حاصل طرحنه مساوی منقله ایله رسم اولنان زاویه (حاصل
طرح) زاویه سی اولمش اولور.

۳۸ — زاویه تنصیفی — بر زاویه یی تنصیف یعنی ایکی
مساوی قسمه آیرمق ایچون اولان منقله واسطه سیله اشبو زاویه
مساحه ایدیلرک الده ایدیلان قیمتک اورتی محلدن چیزیلان
خط بو زاویه نك خط منصفی اولمش اولور.

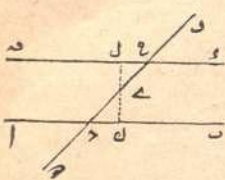
۳۹ — یوقاریده کی زاویه مسئله لرینک هپسی (پرکار)
واسطه سیله دخی اولدجه صحیح اوله رق رسم اولنه بیلور.

ایکی خط موازینک بر خط ایله قطعی

۴۰ — ایکی موازی خط بر خط ایله کسینه جک اولورسه
سکز زایه حاصل اولور.

اشبو سکز زاویه دن دردی منفرجه ودیگر دردی دخی
حاده اولوب منفرجه لر یکدیگرینه مساوی اولدقلری کی حاده لر
دخی بر برینه مساویدرلر.

مثلا (شکل ۲۷) ده بر برینه موازی اولان (ب ا) و
(د ه) خطلرینی کلوب بر و ه خطی قطع ایلسه (د ح
ب، و ح د، ح د، ح د، ا ح ه)

زاویه حاده لر بر برینه مساوی
اولدینی کی (و ح د، د ح ب،
ح د، ب ح ه) زاویه منفرجه لر
دخی یکدیگرینه مساویدرلر.

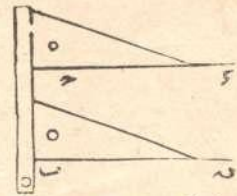
(شکل ۲۷)

بونلردن (ب ح د، و ح د ایله ح د، د ح ب) زاویه-
لرینه (زاویستان متبادلان داختمان) دینور. (و ح د، ب
د ایله د ح و، ا ح ه) زاویه لرینه دخی (زاویستان
متوافقتان) دینور.

۴۱ — موازی رسمی — (ب و) خطنک خارجده

کائن (د) نقطه سندن (شکل ۲۸) کونیه ایله بر موازی رسم
ایتمک ایچون کونیه نك ایکنجی درجه اوزون کنارینی کونیه نك
دیگر کوچک کنارینه قویدقدن صکره کونیه یی جدول

تخته سنه طیبایه برق کونیه نك ايكنجی درجه كناری ح نقطه سنه
كلنجیه قدر یوقاری طوغری قایدیره برق کونیه نك بو كناری
بو نیجه رسم اولنان ح خطی ب ح مستقیمه موازی اولور .
۴۲ — باشلی جدول ایله موازی خط رسم ایتك ایچون
(شكل ۲۹) ده کوسترلیدیکی وجهله باشلی جدولی کاغذك دوز
كنارینه طیبایوب قایدیره برق هر مخلنده رسم اولنان خطلر
بربرینه موازی اولورلر .

(شكل ۲۸)

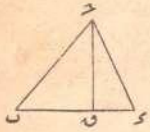
(شكل ۲۹)

بحث — ۳

مثلث

۴۳ — اوج ضلعی بر شکله « مثلث » دینور . مثلث ،
مضلعلرك اك ساده سیدر . بر مثلثك اوج ضاهی اولدینی کی
اوج زاویه سی و اوچده رأسی واردر .
(شكل ۳۰) ده ب ح د نقطه لری مثلثك زاویه لری کوستر-
دیکی کی « ب » « د » « ح » خطلری دخی مثلثك
ضلع لری ارئه ایدر .

بر مثلث هر قننی ضلعی اوزرنده اوطوردلش ایسه بوضلمه
(قاعده) دینلیدیکی کی بوکا مقابل اولان رأسه دخی (رأس)
اطلاق اولنور . مثلثك هر قننی ضلعی اولورسه
اولسون قاعده اعتبار اولنور .

بر مثلثك رأسندن قاعده سنه و یا خود (شكل
۳۰) قاعده سنك استقامتی اوزرینه عمود اولان (شكل ۳۰)
خطه مثلثك « ارتفاعی » دینور . « ح » خطی « ب ح »
مثلثك ارتفاعی در .

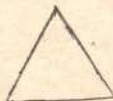
ارتفاعی ، مثلثك نوعنه کوره بعضاً داخله و بعضاً خارج
دوشر .

۴۴ — انواع مثلث — مثلثلر ضلع لرینه نظراً اوج حاله
بولنور . بر مثلثك اوج ضلعی بربرینه مساوی اولورسه آکا
« مثلث متساوی الاضلاع » دینور . (شكل ۳۱)

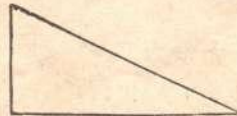
بر مثلثك یالکیز ایکی ضلع لری بربرینه مساوی اولورسه
آکا « مثلث متساوی الساقین » تسمیه اولنور .

متساوی الساقین

متساوی الاضلاع

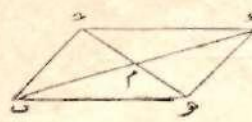

مختلف الاضلاع

(شكل ۳۱)

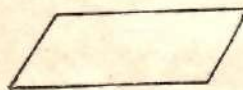
بر مثلثك اوج ضلعی بشقه بشقه اولورسه آکا دخی
« مثلث مختلف الاضلاع » دینور .

هر بر شكله (اشكال ذواربعة الاضلاع) دینور . اشكال
ذواربعة الاضلاع ده درت ضلع ، درت زاویه و درت رأس
واردر . بر ذواربعة الاضلاعك مقابل
ایکی رأسنی وصل ایدن خطه (قطر)
دینور . (شكل ۳۴) هر ذواربعة
الاضلاعه ايكيشر قطر بولنور .
ذواربعة الاضلاع برش نوع در .

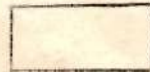
(شكل ۳۴)

۵۰ — متوازی الاضلاع — قارشولقی ضلعلری بربرینه
موازی اولان ذواربعة الاضلاع
(متوازی الاضلاع) دینور (شكل ۳۵)

متوازی الاضلاع (شكل ۳۵)

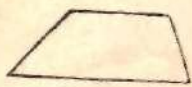
۵۱ — مستطیل — زاویهلری قائمه اولان بر متوازی
الاضلاعه (مستطیل) دینور (شكل ۳۶)

مستطیل (شكل ۳۶)

۵۲ — معین — دردت ضلعی بربرینه
مساوی اولان متوازی الاضلاع (معین) دینور . (شكل ۳۷)
۵۳ — مربع — زاویهلری قائمه اولان معینه (مربع)
دیرلر . (شكل ۳۷)

۵۴ — شبه منحرف — یالکز مقابلی ایکی ضلعی بربرینه
موازی اولان ذواربعة الاضلاع (شبه منحرف) اطلاق اولنور .

شبه منحرف

معین

(شكل ۳۷)

مربع

اوج و درت ضلعلی شكلك مساحه سی

۵۵ — تعریف مساحه — بر شكلك مستویسنك كندی
محیطی ایچنده قالان مستوی یارچه سنه اوشكك (سطحی)
ویا خود (مساحه سی) دینور .

هر قننی بر سطحی اولچمك دیمك واحد قیاسی اوله رق
قبول اولنسان دیگر بر سطحك بو سطحده قاج دفعه داخل
اولدیغنی ارایوب بولمق دیمكدر .

سطحار ایچون عمومیتله واحد قیاسی اوله رق ایکی برمترو
وبوی برمترو اولان بردامه تحت سنك یوزینی قبول ایتشاردرکه
بوکا (مترو مربعی) دیرلر . هر برمترو مربعنده ۱۰۰ دسیمترو
مربعی و هر بردسیمترو مربعنده ۱۰۰ میلیمترو مربعی و هکذا
موجوددر .

۵۶ — مستطیلک سطحی — بر مستطیلک مساحه سی قاعده .

سنك ارتفاعنه حاصل ضرب نه مساویدر .

مثلا بر مستطیلک قاعده سی بالفرض ۸ مترو و ارتفاعی